

УДК 159.9.072:351.743-05

Н. В. Юр'єва

ВПЛИВ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ-ЖІНОК НА РЕЗУЛЬТАТ ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Аргументовано необхідність дослідження психологічних особливостей військовослужбовців-жінок у зв'язку з підвищенням ролі та місця жінок у суспільстві, недосконалістю нормативно-правових документів, відсутністю заходів психологічного супроводу військовослужбовців-жінок Національної гвардії України як специфічної військово-професійної групи.

За допомогою методів експертного оцінювання результатів виконання службово-бойової діяльності військовослужбовців-жінок виявлено показники їхнього позитивного ставлення до службово-бойової діяльності та мотиви, які забезпечують адаптацію та самореалізацію у військовій професії.

Подано результати вивчення психологічних особливостей військовослужбовців-жінок Національної гвардії України залежно від рівня результативності виконання службово-бойових завдань.

Ключові слова: *військовослужбовець-жінка, службово-бойова діяльність, емоційна стійкість, адаптація, мотивація, мислення, наполегливість.*

Постановка проблеми. Сучасна Національна гвардія України (НГУ), як і більшість військових формувань у різних країнах світу, вже немислимі без представниць жіночої статі. Так, залучення жінок до військової служби в арміях Німеччини становить близько 9 % усього особового складу, Північної Кореї – понад 10 %, Литви – 12 %, Франції – 13 %, Естонії, Італії, Канади, Латвії, США – по 15 %. Лідером у відсоткових показниках кількості жінок у національній армії нині є війська Ізраїлю – 35 % [1]. У таких державах світу, як Болівія, Еритрея, Ізраїль, Малайзія, М'янма, Північна Корея жінки виконують військовий обов'язок нарівні з чоловіками. Жінки в арміях США, Франції, Естонії, Латвії хоча й не є військовозобов'язаними, проте активно сприяють можливості жінок реалізувати себе у національних збройних силах, мають відповідну нормативно-правову базу, напрацьований значний практичний досвід. Завдяки високому рівню інтелектуальних і вольових якостей європейські жінки створюють здорову конкуренцію чоловікам, які претендують на високі пости в армійській ієрархії [2].

Проходження військової служби жінками у

© Н. В. Юр'єва, 2019

військових формуваннях нашої держави можливе лише за умови їх спроможності виконувати службо-бойові завдання. Успішна реалізація службових обов'язків військовослужбовцем-жінкою залежить від високого рівня сформованості професійно значущих якостей особистості. Необхідність цього дослідження і вирішення проблеми вдосконалення професійного становлення військовослужбовця-жінки НГУ обумовлена сукупністю чинників.

По-перше, це підвищення ролі та місця жінок у суспільстві, зміна вектора професійної самореалізації жінки як суб'єкта соціальної практики, розширення сфери особистісного самоствердження, отримання затребуваних у суспільстві додаткових професій.

По-друге, – недосконалість нормативно-правових документів, які регламентують процес професіоналізації військовослужбовців-жінок НГУ.

По-третє, – відсутність заходів психологічного супроводу військовослужбовців-жінок НГУ як специфічної військово-професійної групи. Логіка формування та вдосконалення професійно важливих якостей особистості військовослужбовців-жінок у військовому середовищі зумовлює необхідність комплексного

дослідження основних тенденцій і технологій впливу на їхню професійну підготовку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Процес соціалізації особистості в умовах військового середовища розглядали у своїх дослідженнях такі науковці, як О. Ю. Андрощук, А. О. Андрущенко, Л. М. Балабанова, В. І. Барко, С. П. Васильєв, О. О. Євдокімова, І. В. Жданова, О. В. Землянська, Ю. А. Калагін, М. С. Корольчук, В. М. Крайнюк, О. О. Кучмєєв, М. М. Медвідь, Н. Е. Мілорадова, В. І. Осьодло, Є. М. Потапчук та ін. [3–11, 17].

Службово-бойова діяльність Національної гвардії України як основний вид професійної діяльності військовослужбовців НГУ досліджувалася І. В. Воробйовою, О. С. Колесніченком, Я. В. Мацегорою, О. О. Пархоменком, І. І. Приходьком, В. В. Рютіним, О. В. Тімченком та іншими вченими [12–15]. Результати практичних досліджень цих науковців визначають: загальні ознаки, характерні для будь-якого виду службово-бойової діяльності у НГУ, та специфічні особливості конкретної професії; вплив на ефективність діяльності військовослужбовців різних зовнішніх (соціально-економічна і політична стабільність військової служби; службово-функціональні взаємини між суб'єктами й об'єктами професійної діяльності; психологічний клімат у військовому підрозділі; умови праці, побуту тощо) та внутрішніх факторів (рівень професійної підготовленості військовослужбовця – набуті знання, уміння і навички), сформованості професійно важливих якостей [12, 13, 14].

Теоретичним підґрунтям для вивчення психологічних особливостей проходження військової служби жінками підрозділів НГУ стали дослідження науковців Національної академії НГУ, Національного університету оборони України, Харківського національного університету Повітряних Сил ім. Івана Кожедуба, Харківського національного університету внутрішніх справ та ін. Практичний досвід науковців згаданих закладів визначає низку проблемних аспектів у професійній діяльності жінок-правоохоронців та жінок-військовослужбовців, що не виключає типовості зазначених питань і в інших військових підрозділах. Це стосується проблем, що виникають через необхідність поєднання служби із домашніми обов'язками, протиріччя між інтересами державної служби та

репродуктивною функцією жінок, дискусійність з приводу позитивного впливу таких психофізіологічних особливостей жінок на якість виконання ними професійних обов'язків, як: більш високий рівень емоційності, самокритичності та комунікабельності; розвиненість інтуїції, емпатії; більш високий рівень виконавчої дисципліни; більша схильність до робочих стресів; менша залежність від шкідливих звичок (алкоголь, куріння); менша фізична сила; більш низький рівень агресивності; розрив, що існує між декларацією рівних можливостей та реальним рівнем дискримінації жінок; наявність проблеми сексуальних домагань на службі; проблема адаптації до умов діяльності у чоловічому середовищі; проблемні питання у сфері соціальної та правової захищеності жінок; проблема професійного психологічного відбору під час вступу на службу; проблема неврегульованості нормативно-правових документів щодо вимог до проходження військової служби військовослужбовцями жіночої статі.

Отже, проведений теоретичний аналіз наукових досліджень [3–16] дозволяє зробити висновок, що військовослужбовці-жінки відрізняються від військовослужбовців-чоловіків практично за всіма критеріями, покладеними в основу існуючого на сьогодні професійного психологічного відбору до НГУ: за темпераментом, характером, прагненням до лідерства, домінантності, незалежності, мотиваційною спрямованістю, емоційним станом, вольовими якостями. Тому вдосконалення сучасного комплексного підходу до визначення професійної придатності жінок на військову службу, визначення психологічних особливостей військовослужбовців-жінок дасть змогу більш ефективно використовувати їхній потенціал та розширити можливості для самореалізації у службово-бойовій діяльності.

Метою статті є визначення впливу психологічних особливостей військовослужбовців-жінок на результат виконання службово-бойових завдань.

Виклад основного матеріалу. Для досягнення мети було поступово вирішено таку низку завдань: вивчити типи акцентуації рис характеру і темпераменту у військовослужбовців-жінок підрозділів НГУ; визначити особливості інтелекту, адаптивності та мотивації у військовослужбовців-жінок з

різним рівнем виконання службово-бойової діяльності (СБД).

Для вирішення поставлених завдань було використано методи пізнання (узагальнення, порівняння), психодіагностичні методи (комплекс методик для визначення професійної придатності кандидатів на військову службу в НГУ), методи математичної статистики.

Так, для дослідження загальних здібностей використовувалися: тест “Прогресивні матриці Равена” (автор Дж. Равен), який визначає можливість оволодіння будь-якою діяльністю; “Закрита анкета вивчення мотивації професійного вибору абітурієнтів у ВНЗ МВС України” – для визначення особливостей мотивації вибору професії військовослужбовця; методика “Визначення типу акцентуації рис характеру та темпераменту” (автори К. Леонгард та Х. Шмішек) – для визначення особливостей характеру та їх загострень, що погіршують пристосування до нових умов і обставин життєдіяльності; “16-факторний опитувальник Р. Кеттелла” (автор Р. Кеттелл) – для цілісної характеристики сформованих рис у особистості в процесі її життєдіяльності; “Анкета ефективності виконання службово-бойових завдань військовослужбовцями-жінками НГУ” – для визначення рівнів виконання СБД. Для порівняння індивідуально-психологічних особливостей у досліджуваних групах використано методи математичної статистики (t-критерій Стьюдента).

У дослідженні брали участь: військовослужбовці-жінки військової служби за контрактом військових частин НГУ різних територіальних об'єднань (403 особи) та військовослужбовці з категорії офіцерів (командири підрозділів, у яких проходять військову службу жінки, заступники командирів підрозділів по роботі з особовим складом), що виступили у ролі експертів (41 особа).

Для визначення рівня професійної результативності військовослужбовців-жінок використовувалася “Анкета ефективності виконання службово-бойових завдань військовослужбовцями-жінками НГУ”, бланк якої заповнювався командирами підрозділів, до складу яких входять військовослужбовці жіночої статі. За результатами анкетування військовослужбовців-жінок експертами найкраще оцінені аспекти ефективного самомотивування у респондентів: прагнення до моральних норм поведінки ($4,24 \pm 0,69$), до добросовісного виконання службового

обов'язку ($4,21 \pm 0,68$), до успіху в професійній діяльності ($4,19 \pm 0,76$), подолання труднощів ($4,15 \pm 0,76$), прагнення до фінансової незалежності ($4,11 \pm 0,86$), реалізації патріотичного обов'язку, розуміння й усвідомлення державної важливості службово-бойового завдання ($4,11 \pm 0,70$). На високий рівень розвитку аспектів продуктивної діяльності у військовослужбовців-жінок указали показники якості діяльності (ретельність, змістовність, відповідність формальним вимогам) та усвідомлення особистого внеску під час виконання службово-бойового завдання свого підрозділу [16].

Крім того експертами позитивно відмічено адаптаційний потенціал військовослужбовців-жінок (здатність до толерантної взаємодії з колегами, комунікабельність, уміння встановлювати психологічний контакт зі співслужбовцями, стримувати прояви агресивності, радіти вдачам та перемогам інших).

Проте експертами висловлено сумніви щодо професійних можливостей військовослужбовців-жінок (здатності до тривалих напружених навантажень, здібності до аналізу оперативної ситуації, здатності брати на себе відповідальність в екстремальних ситуаціях, здатності мотивувати та керувати особовим складом, впливати на них, запобігати нестатутним взаєминам і, за необхідності, виконувати функції командира підрозділу).

Отже, за отриманими даними експертного оцінювання керівниками підрозділів, до складу яких входять військовослужбовці-жінки військової служби за контрактом, та з використанням методів математичної статистики респонденти були поділені на групи з низьким, середнім та високим рівнями виконання СБД.

Так, до групи з високим рівнем виконання СБД увійшли військовослужбовці-жінки із загальними показниками більше ніж 200,54 бала. Групу з низьким рівнем виконання СБД склали військовослужбовці-жінки із загальними показниками менш ніж 155,19 бала. Відповідно групу із середнім рівнем виконання СБД склали респонденти із загальними показниками більше ніж 155,19 бала, але менш 200,54 бала.

Статистичне порівняння індивідуально-психологічних особливостей досліджуваних груп з високим та низьким рівнями виконання СБД за визначеними методиками оформлено у таблицю.

Н. В. Юр'єва. Вплив психологічних особливостей військовослужбовців-жінок на результат виконання службово-бойової діяльності

Психологічні особливості військовослужбовців-жінок з різними рівнями виконання службово-бойової діяльності (в умовних балах)

Шкала	Рівень виконання службово-бойової діяльності		Значущість розбіжностей t
	високий	низький	
методика “Визначення типу акцентуації рис характеру та темпераменту” (автори К. Леонгард та Х. Шмішек)			
Гіпертимний	16,68 ±4,40	17,55±4,27	1,10
Застраюючий	12,20±3,03	12,37±2,82	0,30
Емотивний	15,56±5,06	15,55±5,94	0,01
Педантичний	10,81±4,60	12,13±4,81	1,53
Тривожно-боязкий	6,56±5,39	7,40±6,28	0,78
Циклотимічний	9,31±2,77	10,10±4,24	1,21
Демонстративний	14,58±3,70	14,90±3,40	0,50
Неврівноважений	4,83±4,13	5,20±4,27	0,48
Дистимічний	8,64±3,25	8,80±3,31	0,26
Екзальтований	11,90±3,25	12,30±3,73	0,63
методика “Прогресивні матриці Равена” (автор Дж. Равен)			
<i>IQ (віковий)</i>	114,49±10,92	108,96±13,03	2,01*
багаторівневий особистісний опитувальник “Адаптивність” (автор А. Г. Маклаков)			
Вірогідність	5,14±2,62	4,67±2,91	0,92
Адаптивність	26,03±8,93	28,73±11,90	1,40
Нервова психічна стійкість	11,59±5,22	13,42±7,57	1,53
Комунікативність	8,68±3,10	9,35±4,01	1,02
Моральність	5,76±2,32	5,97±2,61	0,45
опитувальник “Закрита анкета вивчення мотивації професійного вибору абітурієнтів у ВНЗ МВС України”			
Мотиви, що пов'язані із цілями і змістом професії	23,11±1,91	23,33±2,00	0,60
Мотиви, що пов'язані із особистісним і професійним удосконаленням	19,44±4,31	21,00±3,39	0,02
Самостійний вибір професії	18,44±3,17	18,44±6,46	1,18
Несамостійний вибір професії	11,83±5,40	14,00±5,45	1,71*
Мотиви, що пов'язані із зовнішнім престижем професії	20,78±1,70	21,44±2,40	1,35
Мотиви, що пов'язані із романтичною привабливістю професії	18,22±3,26	18,67±3,32	0,59
Мотиви, що пов'язані з прагненням компенсувати характерологічні недоліки	21,22±3,12	20,78±2,22	0,26
Асоціальні мотиви	13,17±3,29	12,56±5,46	0,63
16-факторний опитувальник Р. Кеттелла			
“MD” – “низька-висока самооцінка”	9,47±2,42	9,45±2,40	0,06
“A” – замкнутість-товариськість	9,41±1,57	8,87±2,04	1,62
“B” – низький-високий інтелект	4,80±1,24	3,97±1,55	3,22**
“C” – емоційна нестабільність-емоційна стабільність	10,10±1,45	9,00±1,71	3,80**
“E” – підпорядкованість-домінантність	5,64±1,92	6,22±2,02	1,59
“F” – стриманість-експресивність	5,51±1,86	5,68±2,00	0,49
“G” – низька нормативність поведінки-висока нормативність поведінки	9,02±1,63	8,77±1,72	0,81
“H” – боязкість-сміливість	8,00±1,73	7,62±2,35	1,01

“Т” – жорсткість-чутливість	6,76±2,54	6,88±2,04	0,29
“L” – довірливість-підозрілість	3,80±1,75	4,28±2,17	1,35
“М” – практичність-мрійливість	4,63±2,40	5,27±2,28	1,49
“N” – прямолінійність-дипломатичність	5,51±2,05	5,18±1,94	0,89
“O” – спокій-тривожність	4,08±2,90	4,50±2,65	0,81
“Q ₁ ” – консерватизм-радикалізм	6,17±2,08	6,27±2,57	0,23
“Q ₂ ” – конформізм-нонконформізм	4,25±2,15	4,67±1,93	1,10
“Q ₃ ” – низький самоконтроль-високий самоконтроль	7,44±1,62	6,92±1,66	1,74 ⁰
“Q ₄ ” – розслабленість-напруженість	3,59±1,85	3,87±1,72	0,83

Примітка. ⁰p≤0,1; *p≤0,05; **p≤0,01.

За результатами методики “Визначення типу акцентуації рис характеру та темпераменту” (автори К. Леонгард та Х. Шмішек) найвищі показники практично за всіма шкалами опитувальника діагностуються у групі з низьким рівнем виконання СБД. Тобто для того щоб досягти високого рівня у виконанні СБД, військовослужбовцям-жінкам потрібно докладати більших зусиль у контролі гіпертимних і дистимічних станів (17,55±4,27 за шкалою “гіпертимний”), у стриманні емоційних проявів (“екзальтований” – 12,30±3,73; “демонстративний” – 15,55±5,94), у зосереджуванні на негативних сторонах життя і власних недоліках (“дистимічний” – 8,80±3,31).

Отримані результати за методикою “Прогресивні матриці Равена” та фактора “В” методики “16-факторний опитувальник Р. Кеттелла” вказують на високий рівень інтелекту у високоефективних респондентів (114,49±10,92). Групи респондентів з більш низькою ефективністю мають середні (достатні для проходження професійного відбору) значення інтелекту (108,96±13,03). Проте статистичні розбіжності у групах з різними рівнями виконання СБД дозволяють припустити, що успішність виконання залежить від інтелектуальних здібностей особистості, від її спроможності аналізувати ситуацію, бути здатною до осмислених висновків.

Результати, одержані за 16-факторним опитувальником Р. Кеттелла, вказують на те, що для військовослужбовців-жінок особливо значущими є: соціальні контакти, висока нормативність поведінки, розвинуте почуття обов’язку і відповідальності, ділова спрямованість. Високий рівень виконання СБД потребує від військовослужбовців-жінок розвинутих інтелектуальних властивостей (абстрактного мислення, оперативності, кмітливості, здатності швидко навчатися).

Таким жінкам мають бути властиві більші, ніж зазвичай, емоційна стриманість, витриманість, тактовність (уміння дипломатичного спілкування), проникливість, уміння аналізувати мотиви партнера. Жінки з високим рівнем виконання СБД є сміливими, проявляють готовність до ризику і співробітництва з незнайомими людьми, здатність самостійно приймати неординарні рішення, проявляти лідерські якості. Так, показники за наведеною методикою у цих респондентів значно відрізняються від результатів групи з низьким рівнем виконання СБД за більшістю показників тесту, а саме за шкалами: “А”, що вказує на легкість у встановленні міжособистісних контактів, готовність підкорятися, готовність до співпраці (9,41±1,57); “В” – більш розвинуте абстрактне мислення, оперативність, високий рівень загальної культури, особливо вербальної (4,80±1,24); “С” – більша емоційна стійкість, більша орієнтованість на реальність (10,10±1,45); “G” – вказує на добросовісність, відповідальність, урівноваженість, схильність до моралізування, розвинуте почуття обов’язку і відповідальності, ділову спрямованість (9,02±1,63); “N” – характерні відвертість, простота, наївність, емоційність, невміння аналізувати мотиви партнера (5,51±2,05); “Q₃” – цілеспрямованість, сильна воля, уміння контролювати свої емоції та поведінку (7,44±1,62).

Для військовослужбовців-жінок з низьким рівнем виконання СБД більшу значущість мають такі властивості, як незалежність, самостійність, наполегливість, а іноді конфліктність, агресивність, схильність до авторитарної поведінки (шкала “Е” – 6,22±2,02), проте з підвищенням рівня такі жінки стають більш м’якими, поступливими й тактовними (5,64±1,92 у жінок з високими

результатами). Крім того настороженість у стосунках з людьми та схильність до ревнощів, іноді прагнення перекласти відповідальність за помилки (шкала “L” – “довірливість-підозрілість”) допомагають жінкам стати більш відкритими, терплячими та незалежними від заздрості ($3,80 \pm 1,75$ у жінок з високими результатами виконання СБД).

Відмітимо також, що у респондентів другої, низькорезультативної групи, які більш орієнтовані на мрійливий світ, з підвищенням професійного рівня підвищується швидкість вирішення практичних завдань, розвиваються конкретна уява, практичність ($4,63 \pm 2,40$). Це додає військовослужбовцям зазначеної групи більшої самовпевненості, життєрадісності та холонокровності (див. шкалу “O” – “спокій-тривожність”), вони стають більш консервативними, стійкими щодо традицій, менш мрійливими (див. шкалу “Q₁” – “консерватизм-радикалізм”).

Показники загальної шкали “Адаптивність” у респондентів з високими результатами перебувають у діапазоні $26,03 \pm 8,93$ балу, у групи з низьким рівнем – $28,73 \pm 11,90$ балу, що вказує на їхню більшу дезадаптивність та меншу впевненість, малий контроль емоцій і станів, менші комутативні здібності. Тобто особливості нервової системи, комунікативність та соціалізація мають значний вплив на адаптаційні здібності військовослужбовців-жінок, і тому виникає необхідність у достатньому розвитку цих адаптаційних здібностей у військовослужбовців жіночої статі на етапі професійної реалізації.

Для визначення особливостей мотивації вибору професії у військовослужбовців-жінок використовували “Закриту анкету вивчення мотивації професійного вибору абітурієнтів у ВНЗ МВС України”.

Серед домінуючих мотивів проходження служби для військовослужбовців-жінок незалежно від рівня виконання СБД займають мотиви, які пов'язані із цілями та змістом професії ($20,97 \pm 3,84$ та $20,53 \pm 4,01$ відповідно). Низку пріоритетних для військовослужбовців-жінок продовжують мотиви, пов'язані з об'єктивними соціально заданими цілями і змістом професії ($21,61 \pm 3,95$), та мотиви самостійного вибору професії ($19,86 \pm 3,82$). Мотиви, що пов'язані з особистим і професійним удосконаленням ($18,95 \pm 4,74$), із зовнішнім престижем професії ($18,42 \pm 3,67$) та з компенсацією характерологічних недоліків ($18,12 \pm 4,43$), є менш виражені.

Варто звернути увагу на те, що незважаючи на наявність у суспільстві застарілих стереотипів, мотиви, які пов'язані з романтичною привабливістю військової професії, для військовослужбовців-жінок виявилися малозначущими. Для високого рівня виконання СБД військовослужбовцями-жінками за великого різноманіття поєднань позитивних мотивів провідним може бути будь-який позитивний мотив, що підкоряє всю мотиваційну сферу.

Висновки

На основі проведеного дослідження з визначення впливу психологічних особливостей військовослужбовців-жінок на результат виконання службово-бойової діяльності зроблено такі висновки.

1. Військовослужбовці-жінки НГУ характеризуються низькою емоційною збудливістю та високими показниками активності, екстраверсії та темпу реакції. Респондентам з високим рівнем виконання службово-бойової діяльності характерними є більш швидке пристосовування до зовнішніх впливів та більша емоційна врівноваженість. До переліку професійно важливих якостей заданої вибірки досліджуваних увійшли активність, екстраверсія, темп реакції, ригідність. Групи військовослужбовців-жінок із низьким рівнем виконання СБД характеризуються більшою незалежністю, самостійністю, наполегливістю, але іноді конфліктністю, агресивністю, схильністю до авторитарної поведінки.

2. Дослідження психологічних особливостей військовослужбовців-жінок підрозділів НГУ показали, що для опанування військової спеціальності необхідно мати середній рівень розвитку інтелектуальних здібностей, проте цей рівень інтелекту повинен підвищуватися у період професійного становлення. Крім того треба звернути увагу й на особливості нервової системи, комунікативність та соціалізацію, які мають значний вплив на адаптаційні здібності військовослужбовців-жінок, саме тому виникає необхідність у достатньому розвитку цих адаптаційних здібностей у військовослужбовців жіночої статі на етапі професійної реалізації.

3. На військовослужбовців жіночої статі позитивно впливають навчання та досвід служби, що дозволяє контролювати імпульсивність та емоційні виплески, направляти ентузіазм у реалізацію своїх задумів, бути толерантними до чужих поглядів. Військовослужбовці-жінки військової служби

за контрактом обох груп доводять свою спроможність бути стриманими, небагатослівними, врівноваженими та помірними у своїх потребах.

4. Для військовослужбовців-жінок з високим рівнем виконання СБД характерні: легкість у встановленні міжособистісних контактів, готовність підкорятися, готовність до співпраці; більш розвинуте абстрактне мислення, оперативність, високий рівень загальної культури, особливо вербальної; більша емоційна стійкість, більша орієнтованість на реальність; добросовісність, відповідальність, урівноваженість, схильність до моралізування, розвинуте почуття обов'язку і відповідальності, ділова спрямованість; відвертість, простота, наївність, емоційність, невміння аналізувати мотиви партнера; цілеспрямованість, сильна воля, уміння контролювати свої емоції та поведінку.

Урахування гендерних особливостей в організації проходження військової служби у Національній гвардії України дозволить оптимізувати її проходження жінками у НГУ. Очікується впровадження результатів вивчення психологічних особливостей військовослужбовців-жінок у заходах з організаційно-штатної роботи, морально-психологічного забезпечення службово-бойової діяльності військовослужбовців НГУ у військових частинах (з'єднаннях), Головному управлінні НГУ й у навчальному процесі Національної академії НГУ.

Перелік джерел посилання

1. Грицай І. О. Проблема гендерного балансу в Національних Збройних силах: Теоретико-прикладний аспект. *Науковий вісник публічного та приватного права. Теорія та історія держави і права*. 2016. Вип. 5. С. 38.

2. Круглий стіл "Міжнародний досвід інтеграції гендерних питань у секторі безпеки та оборони". URL: <http://marynaburmak.com.ua/citizenship/3/476.html>. (дата звернення 10.09.2017).

3. Балабанова Л. М. Жизнестойкость как фактор эффективности человека в различных ситуациях служебной деятельности. *Проблеми екстремальної та кризової психології*. 2011. Вип. 7. С. 18–28.

4. Васильєв С. П., Андрущенко А. О. Психологічні особливості динаміки ціннісно-сміслових орієнтацій курсантів в процесі соціалізації. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Психологія*. Київ. 2014. № 2 (2). С. 19–21.

5. Барко В. І., Смірнова О. М. Теоретичні засади визначення поняття гендерної рівності в

діяльності органів внутрішніх справ України на сучасному етапі розвитку суспільства. *Вісник Національного університету оборони України*. 2014. Вип. 4 (41). С. 152–155.

6. Кучмєєв О. О. Психологічні особливості міжособистісних стосунків жінок-військовослужбовців: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.09. Хмельницький, 2010. 20 с.

7. Жданова І. В. Мотиваційна складова професіоналізму працівників органів внутрішніх справ. *Вісник НУВС*. Вип. 28. Харків, 2004. С. 456–462.

8. Калагін Ю. А. Гендерний аспект типологізації особистості військовослужбовців Збройних Сил України. *Український соціум*. 2013. № 3 (46). С. 44–53.

9. Корольчук М. С., Крайнюк В. М. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах: навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. Київ: Ніка-Центр, 2006. 580 с.

10. Попова Г. В., Мілорадова Н. Е. Особливості адаптації працівників органів внутрішніх справ до умов професійного середовища. Становлення особистості професіонала: перспективи і розвиток: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. Одеса: ОДУВС, 2010. С. 231–233.

11. Потапчук Є. М. Теорія та практика збереження психічного здоров'я військовослужбовців: монографія. Хмельницький, 2004. 323 с.

12. Психологічні засади ефективності службово-бойової діяльності військовослужбовців військової служби за контрактом внутрішніх військ МВС України: монографія / Я. В. Мацегора та ін. Харків: Акад. ВВ МВС України, 2013. 326 с.

13. Пархоменко О. О., Приходько І. І. Психологічні особливості військовослужбовців підрозділів НГУ з охорони атомних електростанцій: монографія. Харків: НАНГУ, 2017. 193 с.

14. Юр'єва Н. В. Мотиваційні ресурси стресостійкості військовослужбовців підрозділів Національної гвардії України з конвоювання, екстрадиції та охорони підсудних: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.09. Харків, 2015. 198 с.

15. Приходько І. І. Професійний психологічний відбір майбутніх офіцерів внутрішніх військ МВС України: монографія. Харків: Акад. ВВ МВС України, 2008. 190 с.

16. Приходько І. І., Юр'єва Н. В., Мацегора Я. В. Мотиваційні аспекти проходження військової служби жінками у Національній гвардії. *Честь і закон*. 2018. № 3 (66). С. 56–66.

17. Медвідь М. М. Методологія формування, розвитку людських ресурсів для використання у службово-бойовій діяльності: дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.07. Національна академія НГУ. Харків, 2015. 584 с.

Стаття надійшла до редакції 15.09.2019 р.

УДК 159.9.072:351.743-05

Н. В. Юр'єва

ВЛИЯНИЕ ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ ОСОБЕННОСТЕЙ ВОЕННОСЛУЖАЩИХ-ЖЕНЩИН НА РЕЗУЛЬТАТ ВЫПОЛНЕНИЯ СЛУЖЕБНО-БОЕВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Аргументирована необходимость исследования психологических особенностей военнослужащих-женщин в связи с повышением роли и места в обществе, несовершенством нормативно-правовых документов, отсутствием мер психологического сопровождения военнослужащих-женщин Национальной гвардии Украины как специфической военно-профессиональной группы.

С помощью метода экспертной оценки результативности служебно-боевой деятельности военнослужащих-женщин выявлены показатели их позитивного отношения к служебно-боевой деятельности и мотивы, которые обеспечивают адаптацию и самореализацию в военной профессии.

Представлены результаты изучения психологических особенностей военнослужащих-женщин Национальной гвардии Украины в зависимости от уровня выполнения служебно-боевых задач.

Ключевые слова: *военнослужащий-женщина, служебно-боевая деятельность, эмоциональная стойкость, адаптация, мотивация, мышление, настойчивость.*

UDC 159.9.072:351.743-05

N. Yurieva

THE INFLUENCE OF PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF FEMALE SERVICE PERSONNEL ON THE RESULT OF PERFORMANCE OF COMBAT AND SERVICE ACTIVITIES

The article proves the need to study the psychological characteristics of female service personnel, in connection with increasing the role and place of women in society, the imperfection of legal documents, the lack of psychological support for female service personnel of the National Guard of Ukraine, as a specific group of military professions.

Using the method of expert evaluation of the effectiveness of military service of servicewomen, indicators of the positive attitude of female service personnel to military service and the motives that ensure their adaptation and self-realization in the military profession are revealed. It has been established that for high efficiency in the performance of military service activities by military women, the leading motive can be any positive motive that conquered the entire motivational sphere.

The results of the study of psychological features of female service personnel of the National Guard of Ukraine depending on the effectiveness of military service, are presented, namely: types of accentuation of character traits and temperament in women servicemen; features of intelligence, adaptability and motivation in female service personnel with different effectiveness of combat service. It is revealed that servicewomen with high level of efficiency of combat service are characterized by: more developed abstract thinking, efficiency, high level of general culture, especially a verbal one, better emotional stability, greater orientation to reality, integrity, responsibility, commitment, developed sense of duty and responsibility, business orientation, honesty, simplicity, naivety, emotionality, inability to analyze partner's motives, purposeful Strength, strong will, ability to control their emotions and behavior. Servicewomen with a low level of effectiveness of combat service are characterized by: greater independence, perseverance, but sometimes conflict, aggressiveness, tendency to authoritarian behavior.

Keywords: *female service personnel, combat service, emotional stability, adaptation, motivation, thinking, persistence.*

Юр'єва Наталія Вікторівна – кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник науково-дослідного центру Національної академії Національної гвардії України
<http://orsid.org/0000-0002-1543-3744>